

ERKEN UYARI HAYATIN ANAHTARI

“Felaket başa gelmeden evvel önleyici ve koruyucu tedbirleri düşünmek lazımdır, geldikten sonra dövünmenin yararı yoktur.”

M. Kemal ATATÜRK

Mehmet ÇINAR / AFAD Uzmanı

Sivil Savunmasız yurt savunması olmaz.

Geçmişte yaşanan tecrübeler ışığında, Sivil Savunmanın yurt savunmasındaki önemi tartışılmazdır. 13/6/1958 tarih ve 9931 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlan 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu, geçen zaman ve değişen koşullar karşısında küçük değişikliklere ihtiyaç duyulsa da mevcut haliyle Ülke savunmasında büyük bir önem arz etmektedir.

Sivil Savunma Kanunu'nun 1. maddesinde “Sivil Savunma; düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tara-

fından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder.” şeklinde tarif edilmiştir.

Adı geçen Kanunun 24. maddesi “Düşmanın çeşitli taarruzlarına ve radyoaktif serpinti tehlikesine karşı alınacak tedbirler için hazırlıklı bulunmak ve zamanında halkı ikaz ve alarm ile her türlü Sivil Savunma tedbirleri almaya sevk etmek ve icabında bunları kaldırmak maksadıyla Sivil Savunma Genel Müdürlüğü tarafından bir haber alma ve yayma, ikaz ve alarm sistemi tesis olunur. İkaz ve alarm sisteminin kaynağını, Millî Savunma Bakanlığının aktif hava savunmasıyla vazifeli kumandanlığının kurduğu Hava Kontrol Merkezlerinin yapacağı yayınlarla, bu maksatlarla kurulacak özel ikaz ve alarm sistemi teşkil

eder.” hükmü gereğince, Mülga Sivil Savunma Genel Müdürlüğü tarafından düşmanın hava saldırıları ve radyoaktif serpinti tehlikesine karşı “Haber Alma ve Yayma, İkaz ve Alarm Sistemi” kurulmuştur. Ancak kurulan bu mevcut Sistem, zamanla risk faktörlerinin değişimi ve gelişen teknoloji karşısında yetersiz kalmış, diğer afet ve acil durumları da kapsayacak şekilde yeniden ele alınarak güncellenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Devletimizin öncelikli görevlerinden birisi de erken uyarı sahibi kurumlar tarafından değerlendirilen uyarı ve alarm haberlerinin, tehdit altındaki yerleşim birimlerinde yaşayan insanlara ve görevlilere ulaştırılması ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayarak can ve mal kaybının önlenmesi ya da en aza indirilmesidir.

Erken uyarı konusuna başlamadan evvel bazı kavramlara göz atmak gerekir. Öncelikle Tehlike nedir? Risk nedir? Erken uyarı nedir? Afet Terimleri Sözlüğündeki karşılıklarına bir bakalım.

TEHLİKE NEDİR?

Tehlike kavramı “Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyo-ekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan fiziki olay ve olgu. Diğer bir deyişle tehlike; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder.” şeklinde tanımlanmaktadır.

RİSK NEDİR?

Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı ise risk olarak tanımlanmaktadır.

Tehlike ve Risk kavramlarının daha iyi anlaşılabilmesi için şu örneği verebiliriz; Denizde köpek balığının olması tehlikedir. Köpek balığının bulunduğu bölgede denize girmek ise risktir.

ERKEN UYARI (EARLY WARNING) NEDİR?

“Gelmekte olan tehlike veya tehdidin, kaynağı, yeri, zamanı, şiddeti veya büyüklüğü, olasılığı, muhtemel etkileri belirlenerek, resmî kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan duyurular.” Olarak tanımlanmaktadır.

Erken uyarının afete hazırlık çalışmaları içinde çok önemli bir yeri vardır. Erken Uyarının temel amacı; ilgili kurum ve kuruluşların mevzuatı gereği tespit ederek, değerlendir-

dikleri tehlike haberlerinin, tehdit altındaki bölgede bulunan görevlilere ve halka zamanında duyurulması ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlayarak can ve mal kaybının önlenmesi ya da en aza indirilmesidir.

Belirli bir tehlike veya tehdidin algılanması, değerlendirilmesi, ilgili- lere ulaştırılarak halka zamanında bilgi verilmesi gibi görevlerin bir sistem içinde yürütülmesi amacıyla kurulmuş olan sisteme Erken Uyarı Sistemi adı verilmiştir. Erken Uyarı Sisteminin amacı mümkün olduğu kadar çok sayıda insana hızla ulaşarak onları tehlikelere karşı, zamanında ve gerektiği gibi davranmalarına imkân tanıyacak şekilde haberdar etmek, can kayıpları ve yaralanmalar ile ekonomik kayıpları azaltabilmektir.

Erken Uyarı Sistemi, afet döngüsü içerisinde zarar azaltma evresinde projelendirilerek kurulur. Hazırlık aşamasında işletilmesi, verilerin toplanması, yorumlanması, izlenmesi süreçleri ile halkın bilgilendirilmesi faaliyetleri yer alır. Bu bilgilerin alıcılara/sistemlere afetlerin etkilerine karşı hazırlık yapmalarına olanak sağlayacak bir süre öncesinde verilmesi önemlidir.

Erken Uyarı 3 aşamadan oluşmaktadır.

Erken uyarının afete hazırlık çalışmaları içinde çok önemli bir yeri vardır.

Tehlikenin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi ilk aşamada gerçekleşmektedir. Bu safhada, kurumlar kendi mevzuatı doğrultusunda yürüttükleri faaliyetleri sırasında, halkın can ve mal güvenliğini tehdit eden bir tehlike tespit ettiklerinde, tehlikenin cinsi, büyüklüğü, etki alanı gibi konuları değerlendirirler.

Bu evreyi bir örnekle açıklamak gerekirse; Meteoroloji Genel Müdürlüğü, ülke çapında kurulmuş hava tahmin istasyonları aracılığıyla hava durumunu 7/24 izlemekte, tehlike arz edebilecek yoğun yağış, don, vs. meteorolojik olayları değerlendirmektedir.

Değerlendirilen tehlike haberinin tehdit altındaki bölgeye iletilmesi ikinci aşamayı, yani Haber Alma ve Yayma aşamasını oluşturur. Haber alma ve yayma sistemi kapsamında, tehlike haberinin tehdit altında kalan bölgeye hızlı, güvenilir ve kesin- tısiz her türlü iletişim araçları ile gecikmeksizin iletilmesi büyük önem taşımaktadır. Tehlike haberlerinin

Şekil 1: Erken Uyarı Sistemi

Siren sisteminin, ülke genelinde yaygınlaştırma çalışmaları Sivil Savunma Dairesi Başkanlığımızca bir plan dahilinde sürdürülmektedir.

tehdit altındaki bölgeye anlık olarak iletilebilmesi amacıyla, AFAD Başkanlığımızca AFAD, ilgili kurumlar ve 81 il AFAD müdürlükleri arasında kesintisiz ve güvenli haberleşme sistemi (KGHS) kurulmuştur. Tehlike haberleri bu sistem üzerinden, HAY yazılımıyla on-line olarak gönderilebilmektedir.

HAY Sistemini, tehlike türlerine göre erken uyarı görevi olan kurum ve kuruluşlardan:

- İçişleri Bakanlığı; güvenlik ve asayiş ile ilgili,
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; Çığ, Heyelan/Toprak Kayması, Kaya Düşmesi,
- Milli Savunma Bakanlığı; Hava Saldırısı ve Kimyasal Saldırı Tehlikelerini,
- Nükleer Düzenleme Kurumu; Radyolojik ve Nükleer Saldırı/Kaza Tehlikelerini,
- Sağlık Bakanlığı; Salgın/Bulaşıcı Hastalık Tehlikelerini,
- Tarım ve Orman Bakanlığı; Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ve diğer Tarımsal Tehlikeler ile Orman Yangını, Sel/Taşkın Tehlikelerini,
- Belediyeler; İçme Suyu Kirliliği ve Yerleşim/Kentsel Yangın Tehlikelerini,

görevlilere ve halka duyurularak gerekli önlemlerin aldırılması maksadıyla kullanabilmektedir.

Haber Alma Yayma Sistemi, 02 Haziran 2022 tarihinde Trabzon ili Vakfıkebir ilçesinde gerçekleştirilen “Sel ve Taşkın Temalı Erken Uyarı Tatbikatı” ile faaliyete geçirilmiştir. Söz konusu Tatbikat Senaryosu gereği Fol deresinde olası bir sele ilişkin DSİ tarafından değerlendirilen tehlike haberi, HAY Sistemi üzerinden ilçe halkına, Başkanlığımızca yürütülen İKAS projesi kapsamında ASELSAN tarafından yerli ve milli imkanlarla geliştirilen ve yerel ses sistemine entegre edilen siren sisteminden yapılan sesli uyarılarla, ayrıca GSM operatörleri üzerinden Bölgesel SMS, CMAS Hayati Uyarı Bildirimi ve e-AFAD mobil uygulaması gibi sesli ve yazılı mesajlarla ilçe halkına duyurularak başarıyla icra edilmiştir.

Erken Uyarı Sisteminin son aşaması ise ikaz ve Alarm, yani tehlikenin durumuna göre, bölgede bulunan görevlilerin ve halkın, siren sesleri, canlı ve kayıtlı anonslar, SMS ve sosyal medya mesajları ile cep telefonu uygulamaları gibi çeşitli iletişim kanalları üzerinden uyarılması safhasıdır.

İkaz ve Alarm Sisteminde, sirenlerin yanı sıra diğer iletişim kanallarında da yararlanılabilmektedir.

Mobil alarm sistemi (Commercial Mobile Alarm System-CMAS); bu amaçla kullanılan en yeni teknoloji ürün olarak afet ve acil durumlar ile kamu düzenine, milli güvenliğe ve ulusal siber güvenliğe tehdit oluşturabilecek durumlarda, gerekli teknik özellikleri haiz cihazlara sahip kullanıcıların, bölgesel il veya ilçe düzeyinde uyarı bildirimleri almalarını sağlayan sistemdir.

İkaz ve Alarm Sisteminin en önemli unsuru Sirenlerdir...

AFAD Başkanlığımız ile ASELSAN arasında düzenlenen Protokol doğrultusunda; Gaziantep, Hatay ve Kilis illerimizde siren sistemi kurdurularak devreye alınmış, müteakiben Kırklareli, Iğdır ve Sinop illerimizde (ilçe merkezleri dahil) yerel ses sistemlerinden de yararlanılarak Siren

Şekil 3: Siren Sistemi Hoparlör Grubu

Şekil 2: İkaz ve Alarm Sisteminde kullanılan diğer iletişim kanalları

Sistemi kurulmuştur. Ancak bu sistemlerde ithal ürünler kullanılmış, gerek tedarikinde gerekse teknik destek almada yaşanan çeşitli güçlükler karşısında, yerli ve milli bir siren sisteminin geliştirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

ASELSAN tarafından büyük oranda yerli ve milli imkanlarla geliştirilen Siren Sisteminin ilk örneği Kahramanmaraş ve Mersin il ve ilçe merkezlerinde kurulmuş ve 2022 yıl sonu itibarıyla devreye alınmıştır.

Başkanlığımızca yürütülen İKAS Projesi kapsamında geliştirilen yerli ve milli siren sisteminin, ülke genelinde yaygınlaştırılması amacıyla Çanakkale, Edirne ve Tekirdağ illerinde kurulumları tamamlanmış, ayrıca Haber Alma ve Yayma Sistemi üzerinden gönderilen tehlike uyarılarının halka duyurulması amacıyla Rize, Trabzon ve Giresun il ve ilçe merkezlerinde kurulu bulunan Merkezi Ezan Sistemi (MES) ve Belediye Ses Yayın Sistemi (BSYS) gibi mevcut yerel ses sistemlerine de entegrasyonu sağlanarak devreye alınmıştır.

Söz konusu siren sisteminin, ülke genelinde yaygınlaştırma çalışmaları Sivil Savunma Dairesi Başkanlığımızca bir plan dahilinde sürdürülmektedir.

Ayrıca Erken Uyarı amacıyla cep telefonu kullanıcılarına GSM operatörleri üzerinden SMS ve hücresel mesajlar gönderilebilmekte, yine ulusal ve yerel basın yayın araçları ile sosyal medya kanallarından da yararlanılabilmektedir.

Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı Sistemi (UBEUS)

Ulusal düzeyde, her türlü afet ve acil durumu da içine alarak daha geniş bir kavramı kapsayacak şekilde bir erken uyarı sistemi kurulması

amacıyla yapılan çalışmalar ve paydaş kurumlarla düzenlenen çalıştaylar sonunda, ulusal ve bütünleşik bir erken uyarı sistemi kurulması için ilkesel olarak görüş birliğine varılmıştır.

AFAD Başkanlığımızca, bu bağlamda ülkemizde kurulu bulunan veya bundan sonra kurulacak her türlü erken uyarı sisteminin, haberleşme, haber alma ve yayma, ikaz ve alarm sistemlerine, çağın gelişmiş teknolojileriyle entegre edilerek "Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı Sistemi" oluşturulması hedeflenmektedir.

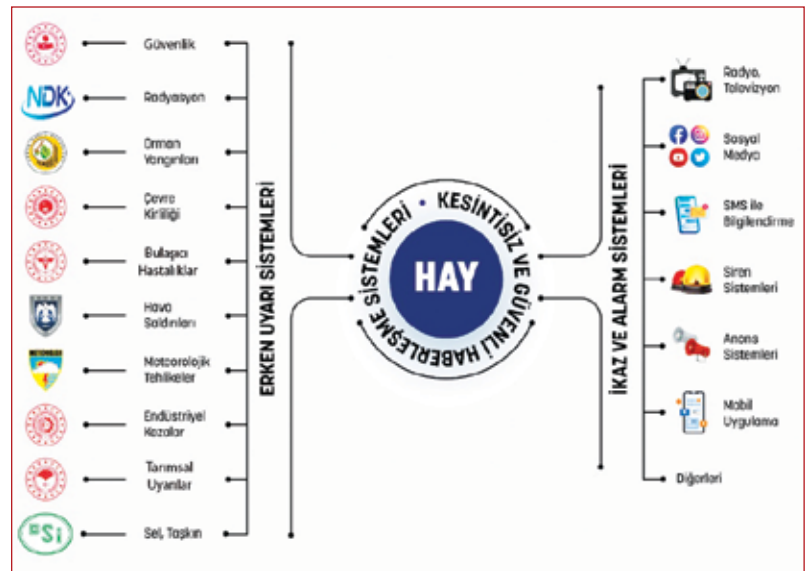
UBEUS'un Ülkemizin tamamında, insan yaşamına, doğal çevreye, kültürel hayata tehdit oluşturacak her türlü tehlikeyi ve tüm paydaşları (Sağlık Bakanlığı, AFAD, HKK, MGM, DSİ, NDK, SYGM, BTK, TRT vb.) kapsayacak şekilde, kurulmuş veya kurulacak olan tüm erken uyarı sistemleri ile haber alma ve yayma ve ikaz alarm sistemlerini birleştirerek, merkezi olarak tesis edilecek, bütünleşik bir sistem olması planlanmaktadır.

Ülkemize yönelik olası düşman saldırıları ile afet ve acil durumlarda, tehlike henüz başlamadan risklerin

değerlendirilerek tehlike haberlerinin oluşturulması, yayılması, tehlike öncesi, sırası ve sonrasında gerekli uyarı ve duyuruların yapılabilmesi amacıyla, ilgili kurum ve kuruluşların görev, yetki, çalışma usulleri çerçevesinde iş birliği esaslarını belirleyen bir mevzuata (Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı Sistemi Yönetmeliği vb.)'ne ivedilikle ihtiyaç duyulmaktadır.

AFAD Başkanlığı tarafından bu doğrultuda ülke çapında bir "Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı Sistemi" kurulması amacıyla UBEUS Yönetmeliği Taslağı hazırlanmıştır. Söz konusu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle, ilgili kurum ve kuruluşlar halkın can ve mal güvenliğini ilgilendiren tehlikeleri tespit etmek ve riskleri değerlendirmek amacıyla görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde Başkanlıkla koordine ederek öncelikle UBEUS'a entegre edilmek üzere erken uyarı sistemlerinin kurulması veya gerekli güncellemelerin yapılarak sistemlerin aktif durumda bulunmasını sağlamakla yükümlü olacaktır.

Erken Uyarı, Hayatın Anahtarı...

Şekil 4: Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı Sistemi